

Ο πρώτος που γνωρίζουμε ότι διδάξε τραγωδία με θέμα την ιστορία του Φιλοκτήτη είναι ο Αισχύλος. Αγνοούμε, πότε. Από το δράμα αυτό έχουν διασωθεί λίγα αποσπάσματα καθώς και πληροφορίες που δίνει ο Δίωνας ο Χρυσόστομος (40 – 117 μ.Χ.). Σύμφωνα με την εκδοχή του Αισχύλου, η ιστορία εξελίχθηκε ως εξής:

Ο Οδυσσέας ανέλαβε την αποστολή να πάρει τα όπλα του Φιλοκτήτη από τη Λήμνο. Έφτασε στο νησί μεταμφιεσμένος και παρουσιάστηκε στον πονεμένο ήρωα. Του συστήθηκε σαν ένας από εκείνους που βρέθηκαν στην Τρωάδα κι αποφάσισαν πως η όλη ιστορία δεν άξιζε τον κόπο. Γυρνούσε σπίτι του. Φυσικά, ο Φιλοκτήτης θέλησε να μάθει, τι είχε γίνει ως τότε. Ο μεταμφιεσμένος Οδυσσέας του διηγήθηκε ολόκληρο παραμύθι:

Τάχα, ο βασιλιάς Αγαμέμνονας είχε σκοτωθεί. Ο αχαϊκός στρατός βρισκόταν σε διάλυση. Και ο Οδυσσέας ήταν νεκρός. Αυτόν τον είχαν σκοτώσει οι σύντροφοί του, όταν αποκαλύφθηκαν ορισμένες ραδιουργίες του.

Όσο άκουγε τον ξένο ο Φιλοκτήτης, τόσο πιο πολύ χαιρόταν. Η πληγή στο πόδι του όμως τον πονούσε αφόρητα. Προσπαθούσε να μη φανερώσει τον πόνο που όλο και δυνάμωνε. Πια δεν μπορούσε να κρυφτεί. Έπεσε στο έδαφος σφαδάζοντας και, τελικά, έμεινε αναισθητός. Βρήκε ευκαιρία ο Οδυσσέας κι άρχισε να ψάχνει. Δεν δυσκολεύτηκε να βρει αυτά που αναζητούσε: Τα όπλα του Ηρακλή, που ο Φιλοκτήτης χρησιμοποιούσε, ήταν κρεμασμένα στα κλαδιά ενός δέντρου. Τα πήρε.

Κάποια στιγμή, ο Φιλοκτήτης συνήλθε. Είδε τον ξένο να κρατά το τόξο και τη φαρέτρα με τα βέλη που ο Ηρακλής του είχε χαρίσει. Και τον άκουσε να του λέει ποιος είναι. Φανερωμένος ο Οδυσσέας του εξήγησε πώς είχε η κατάσταση. Αν ήθελε ο Φιλοκτήτης να πάει μαζί του, θα έπαιρνε πίσω τα όπλα μόλις έφταναν στο αχαϊκό στρατόπεδο, στην Τρωική γη. Αν όχι, θα έμενε αβοήθητος στο νησί. Μη έχοντας άλλη επιλογή, ο Φιλοκτήτης αποφάσισε να αφήσει τη Λήμνο και να ακολουθήσει τον μισητό Οδυσσέα.

Ο Φιλοκτήτης του Ευριπίδη

Ο δεύτερος που γνωρίζουμε ότι δίδαξε τραγωδία με θέμα την ιστορία του Φιλοκτήτη είναι ο Ευριπίδης. Στα 431 π.Χ., πρώτη χρονιά του Πελοποννησιακού πολέμου. Κι από αυτό το δράμα μόνο αποσπάσματα έχουν διασωθεί. Ο τραγικός ποιητής πρόσθεσε νέα στοιχεία που έδωσαν άρωμα αγωνίας στην όλη υπόθεση (θα λέγαμε «σασπένς») κι έκαναν την πλοκή της πιο ενδιαφέρουσα κι ανθρώπινη:

Οι Αχαιοί ανέθεσαν στον Οδυσσέα και τον Διομήδη να φέρουν τα όπλα του Ηρακλή που είχε ο Φιλοκτήτης. Όμως, και οι Τρώες έμαθαν από τον Έλενο τη σπουδαιότητα των όπλων κι έστειλαν στη Λήμνο τον Πάρη, επικεφαλής δικής τους αντιπροσωπείας, να τα πάρει.

Η θεά Αθηνά εμφανίστηκε στον ύπνο του Οδυσσέα και τον ενεθάρρυνε να φέρει σε πέρας την αποστολή του. Και του άλλαξε όψη και φωνή, ώστε να μη μπορεί ο Φιλοκτήτης να τον αναγνωρίσει. Θα επαναλάμβανε αυτή την προσωρινή μεταμόρφωση του Οδυσσέα η Αθηνά, όταν ο ήρωας θα έφτανε στην Ιθάκη, όπως αναφέρεται στην Οδύσσεια (ν 429), που βέβαια ήταν γνωστή στον δραματουργό.

Οι δυο άνδρες, ο μεταμορφωμένος Οδυσσέας και ο Διομήδης, έφτασαν πρώτοι στη Λήμνο. Ο Διομήδης κρύφτηκε κι ο Οδυσσέας εμφανίστηκε μόνος στον Φιλοκτήτη. Εύκολα τον ξεγέλασε με ένα παραμύθι: Υποτίθεται ότι ήταν σύντροφος του Παλαμήδη, ένας από τους ελάχιστους που γλίτωσαν από τον Οδυσσέα, όταν αυτός σκότωσε τον γιο του Ναύπλιου και θέλησε να απαλλαγεί κι από όλους τους δικούς του.

Ο Άκτορας, ένας κάτοικος της Λήμνου που πότε πότε επισκεπτόταν τον Φιλοκτήτη, ήλθε να αναγγείλει την άφιξη του Πάρη και των άλλων Τρώων. Ο Οδυσσέας αποσύρθηκε κάπου ώστε να μη φαίνεται αλλά να ακούει. Έφτασε με τους συντρόφους του ο Πάρης και προσπάθησε να πάρει τον Φιλοκτήτη με το μέρος των Τρώων: Οι δικοί του τον είχαν παρατήσει. Οι Τρώες του επιφύλασσαν μεγάλες τιμές και πλούσια δώρα, αν πήγαινε μαζί τους.

Ο Φιλοκτήτης κλονίστηκε. Όμως, ο μεταμορφωμένος Οδυσσέας που παρακολουθούσε την όλη συζήτηση, παρουσιάστηκε την καίρια στιγμή. Πώς ήταν δυνατόν να πάει με τους Τρώες ο Φιλοκτήτης; Όσα κι αν είχε υποστεί, δεν έπαυε να είναι Αχαιός. Θα πρόδιδε τους δικούς του, παίρνοντας το μέρος των βαρβάρων;

Ο Φιλοκτήτης συνήλθε. Με απειλές έδιωξε τον Πάρη και τους άλλους Τρώες. Όμως, η πληγή δεν έλεγε να τον αφήσει. Τον ξανάπιασαν οι πόνοι. Ο Οδυσσέας βάλθηκε να περιποιείται την πληγή μουσκεύοντάς την ώστε να καλμάρουν οι πόνοι. Και ο Διομήδης βρήκε ευκαιρία, μπήκε κρυφά κι έκλεψε το τόξο και τα βέλη. Η αποστολή είχε εκτελεστεί.

Ο Οδυσσέας και ο Διομήδης φανέρωσαν στον Φιλοκτήτη ποιοι είναι και για ποιο λόγο είχαν πάει εκεί. Ο πονεμένος ήρωας εξαναγκάστηκε να τους ακολουθήσει στην Τρωάδα.

(τελευταία επεξεργασία, 12 Μαρτίου 2022)